

Het gebied, dat in het noorden door de Sowjetunie en de Kaspische Zee, in het oosten door Afghanistan en West-Pakistan, in het zuiden door de Perzische Golf en de Arabische Zee en in het westen door Irak en Turkije wordt begrensd, heeft op de geschiedenis van de mensheid een grote invloed uitgeoefend. De vruchtbare gedeelten van dit gebied, dat men gewoonlijk Iran noemt, werden reeds omstreeks 2000 v.C. door beschaafde volksstammen bewoond.

Iran betekent eigenlijk "het rijk der Ariërs", d.w.z. "het rijk van de edelen". West- en Oost-Iran waren gescheiden door een uitgestrekt steppegebied, zodat beide gedeelten een eigen karakter vertoonden. Vanuit het oosten hadden er voortdurend verhuizingen naar het westen plaats. Zo vestigden zich omstreeks 850 v.C. de Meden in het gebied ten zuiden van de Kaspische Zee. De Perzen scheidden zich van hen af en bezetten het land ten oosten van de Perzische Golf. Nog andere stammen verspreidden zich over Rusland of drongen verder in Europa binnen.

De eerste grote Perzische vorst was Cyrus de Grote (555-529 v.C.). Hij kwam in opstand tegen de laatste Medische vorst, Astyages, versloeg hem en maakte zich meester van diens rijk. In 546 v.C. onderwierp hij Lydië en in 539 v.C. Babylonië. Wij weten reeds, dat hij Babylon niet verwoestte, maar als bevrijder werd vereerd: op het Babylonische nieuwjaarsfeest nam hij de hand van de god Bel om de nieuwe dynastie te vestigen. Dat de joden hem dankbaar waren, vertelden wij ook reeds: in hun liederen bezingen zij de grote vorst, "want het uitverkoren volk dankt aan de Perzen zijn wedergeboorte" Cyrus veroverde een

rijk, dat zich uitstreckte van de Indus tot aan de Middellandse Zee en van de Kaukasus tot aan de Indische Oceaan en de Perzische Golf.

Zijn zoon Cambyzes (529-522 v.C.) veroverde Egypte en breidde aldus het rijk van zijn vader uit. Toch braken tijdens zijn afwezigheid onlusten in het land los. Hiervan maakte de magiër Gaumata gebruik om naar de macht te dingen, te meer daar Cambyzes op de terugtocht uit Egypte overleed. Gaumata werd echter door Perzische edelen gedood. Hun aanvoerder werd koning onder de naam Darius I en slaagde er vrij spoedig in de opstand te onderdrukken. Hij verheerlijkte deze overwinning met een drietal inscripties op een rots te Behistoen, ten zuidwesten van Ecbatana aan de karavaanweg van Ninive naar de Medische hoofdstad. Darius wilde vervolgens zijn uitgestrekte rijk op degelijke wijze organiseren, maar hij poogde vooraf nog een stuk van Europa te veroveren. Daardoor kwam hij in conflict met de Grieken. Dit conflict zou later tot de ondergang van het Perzische rijk leiden. Omstreeks 513 v.C. trok hij over de Bosporus, veroverde Thracië, trok over de Donau en poogde met een leger van 70 000 manschappen de Scythen te verslaan. De Scythen waren noordelijke volksstammen, die zich over Rusland hadden verspreid. Toen reeds bleken de onmetelijke vlakten van Rusland niet te veroveren, zodat Darius, die zich diep in het land waagde, met grote verliezen de terugtocht naar Azië moest aanvragen. Toen de Ionische Grieken van Klein-Azië het Perzische juk wilden afwerpen, brandde de grote strijd tussen Perzië en Griekenland los. Darius veroverde Milete en onderwierp de Ioniërs; daarna zond hij een leger door

Perzië, het rijk van de edelen, werd de bakermat van een wereldrijk, dat onder impuls van zijn vorsten het Griekse rijk aanvankelijk scheen te evenaren. Darius I en zijn opvolgers ondervonden echter in het begin van de 5e eeuw v.C., dat de greep naar het Westen een vermetele onderneming was: de veldslagen bij Marathon en Salamis betekenden een keerpunt voor het Perzische rijk, dat nochtans uitstekend bestuurd was.

Thracië naar Macedonië en een vloot naar Griekenland, die echter door een storm werd vernield. In 490 v.C. voer een nieuwe vloot met 600 schepen uit. De Griek Hippias, zoon van Pisistratus, bevond zich in gezelschap van de Perzen: een eventuele overwinning zou hem zijn macht terugschikken! Doch na enkele kleine overwinningen moest het Perzische leger het bij Marathon tegen het Atheense leger onder leiding van Miltiades afleggen. De Perzen slaagden er wel in het grootste gedeelte van de troepen weer op de schepen in veiligheid te brengen, maar de ganse onderneming liep toch falikant uit. Voor Athene was deze overwinning een triomf; voor Darius betekende de nederlaag niet veel meer dan een militaire tegenslag. Men mag trouwens de betekenis van Darius niet in het perspectief van veldslagen beoordelen. In feite was hij de opbouwer van het Perzische rijk. Hij organiseerde zijn staat op uit-

stekende wijze: hij stelde provinciale gouverneurs of *satrapen* aan, bouwde uitmuntende wegen, beschikte over een snel poststelsel, een betrouwbaar muntsysteem, een onkreukbare ambtenarenstand en een onpartijdige rechtspraak. Toch regeerde hij als een absoluut vorst, hij was de "koning der koningen". In zijn paleis te Persepolis ontving hij de beamten en de afgezanten. Hij was opperbevelhebber en opperrechter. Onregelmatigheden en opstanden deed hij zonder verwijl met de dood bestraffen. En toch kon hij niet verhinderen, dat in dit grote rijk misstanden ontstonden.

Toen Darius in 485 v.C. overleed, was de Perzische grootheid reeds in verval. Zijn zoon Xerxes I (485-465 v.C.) onderwierp wel de opstandige Egyptenaren en Babyloniers, maar faalde in zijn nochtans goed voorbereide veldtocht tegen de Grieken. Zijn groot leger leed bij Salamis in 480 v.C. een verpletterende nederlaag. Daarenboven gingen ook Thracië en de Kleinaziatische Griekse steden voor Perzië verloren. Xerxes trok zich in Azië terug en besteedde de tweede helft van zijn regering

zegel van Darius I

voornamelijk aan de bouw van de nieuwe hoofdstad Persepolis volgens het plan van Darius. Xerxes en zijn zoon werden echter tijdens een paleisrevolutie door de bevelhebber van de koninklijke lijfwacht vermoord. De tekenen van verval kwamen tijdens de regering van Artaxerxes I. (465-425 v.C.) nog duidelijker aan het licht. Alexander de Grote stelde later een einde aan de Perzische heerschappij: Darius III werd in 330 v.C. verslagen en vermoord, terwijl Persepolis in de vlammen opging. Alexander de Grote nam dan als opvolger van de Perzische vorsten de wereldheerschappij over.

leeuwenjacht, geliefkoosde ontspanning van de Perzische koningen